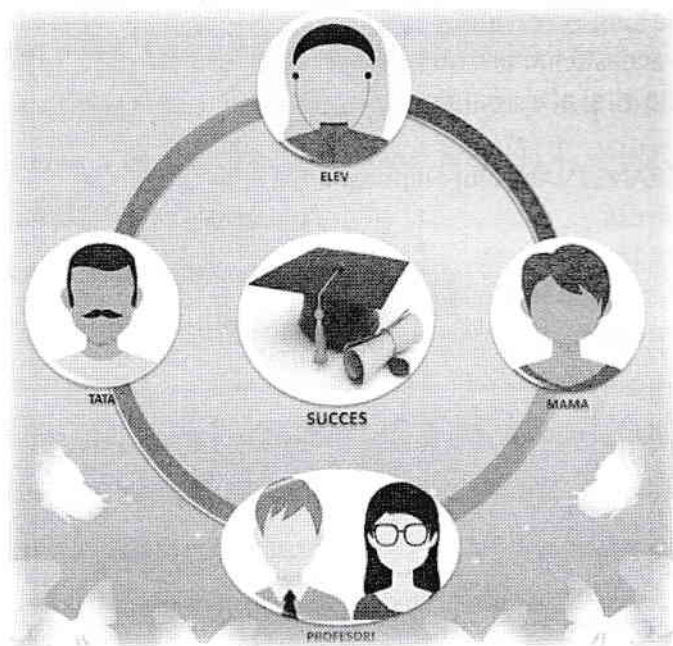

**ROLUL PARTENERIATULUI
ȘCOALĂ - FAMILIE ÎN FORMAREA
PERSONALITĂȚII COPILULUI**

GHID METODOLOGIC

EDITURA ECOU TRANSILVAN

2021

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	5
Introducere.....	7
1. Părinții și școala.....	11
2. Parteneriatul școală - familie - comunitate.....	14
3. Abilități parentale ale familiilor din România.....	17
4. Tipologii de părinți și copii.....	21
5. Tipuri de inteligență.....	27
6. Stadiile de dezvoltare ale copilului.....	31
7. Creșterea stimei de sine la elevi.....	37
8. Timiditatea la elevi.....	40
9. Deprinderea bunelor maniere.....	43
10. Valori, principii și etică în educarea elevului.....	45
11. Valori morale și educative în dezvoltarea normală a copilului	48
12. Comunicarea părinte-elev.....	52
13. Comunicarea inteligentă.....	56
14. Comportamentul părinților.....	61
15. Investiția în copii.....	67
16. Importanța activităților extracurriculare și extrașcolare.....	69
17. Managementul timpului.....	72
18. Motivarea elevului pentru a învăța.....	75
19. Copiii, părinții, mass-media și tehnologia.....	78
20. Lipsa de interes a copiilor pentru învățătură.....	82
21. Elevul și temele pentru acasă.....	86
22. Responsabilizarea elevului.....	89

23. Elevii, părinții, examenele și stresul.....	91
24. Conduite greșite ale copilului în societate.....	95
25. Adevăr sau minciună.....	100
26. Cum facem față furiei.....	102
27. Conflictul și medierea conflictelor.....	105
28. Învăță să spui „NU”.....	107
29. Devianța școlară.....	109
30. Drogurile și efectele lor.....	116
31. Violența în școală.....	121
32. Violența în familie.....	128
33. Copilul abuzat.....	133
34. Elevii și criminalitatea.....	135
35. Concluzii.....	137
Bibliografie.....	139
ANEXE – Proiecte didactice.....	144

1. PĂRINȚII ȘI ȘCOALA

„Familia este un factor important și de răspundere al educației.

*Părinții o conduc și răspund de ea în fața societății,
a fericirii lor și a vieții copiilor”.*

A.S. Makarenko

Când copilul merge la școală, părinții gândesc automat că este datoria cadrului didactic să-l învețe și să-l educe. Pe de o parte, este corect: este datoria lui să-l învețe și să descopere în copil care-i sunt abilitățile, talentele și limitele. Pe de altă parte, școala trebuie să îl învețe și pe părinte cum să își ajute copilul, cum să se descopere pe el și să-și descopere copilul. Părinții își doresc adesea ca elevul să fie așa cum și-l imaginează ei și nu îl văd așa cum este de fapt. Școala are menirea să îl îndrume pe părinte să își susțină copilul, să îl ghideze până se va simți sigur pe sine și pe competențele sale.

Din studiile efectuate în ultimii ani în cadrul Institutului de Științe ale Educației pe această temă, s-a constatat că obstacolele majore întâlnite în relația școală - familie pot fi de ordin comportamental (întâlnite atât între părinți, cât și la cadre didactice) sau de ordin material (relația școală - familie cere un surplus de efort material și de timp).

În cadrul relației școală - familie, cel mai adesea dificultățile rezultă din disputa unor idei divergente privind: responsabilitatea statului și a familiei în educația copiilor, libertatea de alegere a școlii de către părinți, impactul mediului familial asupra rezultatelor școlare ale copilului, participarea părinților la gestionarea și procesul decizional în instituția școlară.

Cel mai greu de înlăturat este obstacolul de ordin atitudinal. Mentalitatea

oamenilor – părinți, cadre didactice, elevi, comunitate în general – și ideile înrădăcinate și întărite prin comportamente repetate, sunt factori greu de influențat și de schimbat, dar acest lucru nu este imposibil de realizat.

Părinții trebuie să înțeleagă că școala trebuie să îndeplinească un rol mult mai important în viața copiilor decât acela de a le oferi o diplomă în baza căreia să își poată continua studiile. Comunicarea cu copiii – referitor la activitatea lor școlară, comunicarea cu profesorii – referitor la abilitățile și aptitudinile pe care le au elevii, la posibilitatea și modalitățile de dezvoltare a acestora și implicarea în activitățile școlii, sunt pași de parcurs în relația școală - familie, pentru buna dezvoltare a personalității copiilor.

Există **patru motive** pentru care școala și familia se străduiesc să stabilească legături între ele:

1. Părinții sunt juridic responsabili de educația copiilor lor (legislația reflectă astfel libertatea părinților de a-și crește copiii așa cum doresc);
2. Învățământul nu este decât o parte din educația copilului, o bună parte a educației petrecându-se în afara școlii;
3. Unele comportamente ale părinților pot fi favorizate datorită dialogului cu școala, în special influența atitudinii parentale asupra motivațiilor învățării;
4. Grupurile sociale implicate în instituția școlară (în special părinții și cadrele didactice) au dreptul să influențeze gestiunea școlară.

Relația familie - școală apare justificată în măsura în care se restabilește încrederea colectivității de părinți, a comunității, în instituția școlară. Un rol deosebit, atât pentru colaborarea familie-școală și participarea la gestiunea școlii, cât și pentru educația părinților, îl are înființarea asociațiilor de părinți, ca reprezentanți ai vocii reale a acestora privind rezolvarea diverselor probleme apărute în școală.

❖ **Reproșurile pe care le întâlnim privind colaborarea părinților cu școala:**

- apatia (nu vin la ședințele cu părinții, din cauze diferite);
- lipsa de responsabilitate (așteaptă să fie invitați la școală și nu iau aproape niciodată inițiativa unei discuții cu profesorul-diriginte);
- timiditate (lipsa de încredere în drepturile pe care le au);
- criticarea excesivă și non-participativă la activitățile școlii;
- preocupările excesive sau exclusive pentru notele elevului;
- rolul parental rău definit (nu înțeleg corect funcțiile și rolurile în educația propriului copil și lasă școala să ia hotărâri care le aparțin);
- contacte limitate cu școala, care apar numai în situații excepționale, de criză în comportarea elevului;
- conservatorism (reacții negative la idei noi de formare și educare a elevilor).

❖ **Reproșurile pe care le întâlnim privind colaborarea profesorilor cu familiile elevilor sunt aproape similare, dar includ și:**

- dificultăți de a stabili relația cu părinții;
- definirea ambiguă a rolului de cadru didactic;
- lipsa pregătirii privind relația școală - familie.

Contractul de parteneriat școlar definește care sunt responsabilitățile și drepturile fiecărei părți (familie și școală) în raport cu procesul de educație al elevului. Acest contract legitimează un parteneriat moral între părinte și profesor. Dar cel mai important aspect al acestuia este **relația** pe care o presupune parteneriatul. Părintele se îndreaptă spre profesor pentru a se sfătui cu acesta în ceea ce privește educarea copilului său, iar acesta sesizează, planifică abordările necesare atingerii maximului de potențial al copilului. Toate acestea ar trebui să se desfășoare într-un cadru de respect reciproc.

Numai un cadru didactic de tip reflexiv, creator și dinamic, care acceptă schimbarea în raport cu fiecare generație, va găsi răspuns la noile întrebări.

2. PARTENERIATUL ȘCOALĂ-FAMILIE-COMUNITATE

„Scopul educației ar trebui să fie pregătirea unor oameni care să acționeze și să gândească independent și care, în același timp, să vadă în slujirea comunității realizarea supremă a vieții lor”.

Albert Einstein

Este nevoie să se dezvolte un nou concept care să întărească schimbarea în relațiile școală - familie - comunitate. Este un concept și o atitudine în câmpul educației, ce presupune nevoia unei comunicări în ceea ce privește obiectivele actului educativ.

Atunci când există un adevărat parteneriat între școală, familie și comunitate, cadrele didactice își însușesc căi noi de a îndrepta copiii către standarde școlare înalte; părinții discută regulat cu educatorii despre comportamentul copiilor lor și despre modul în care îi pot ajuta pe aceștia acasă și la școală; copiii învață să atingă noile standarde specifice disciplinelor studiate, în acord cu cerințele comunității. Se recunoaște faptul că deciziile, acțiunile și rezultatele educației nu mai pot fi realizate decât în comunitatea de opțiuni dintre mediile responsabile: familie, școală și comunitate. Mai mult, se dezvoltă concepte ca: opinia copilului, participarea lui la deciziile care-l privesc, opțiunea personală, implicarea elevului încă din clasele primare în responsabilitatea și drepturile pe care societatea le identifică și recunoaște.

Programele sponsorizate de grupurile comunității, oamenii de afaceri, de instituții și asociații civice și religioase, de organizațiile de caritate și de diverse fundații sunt importante în întărirea relațiilor dintre familie și școală. Tocmai de aceea, pentru binele copiilor, toți acești factori trebuie să conlucreze.

Dezvoltarea parteneriatelor eficiente cu familiile elevilor solicită conducerii instituțiilor de învățământ să creeze un mediu școlar care să-i întâmpine deschis pe părinți și să-i încurajeze să întrebe, să-și exprime îngrijorările și să participe în mod adecvat la luarea deciziilor.

De asemenea, reprezentanții școlii trebuie să le ofere părinților informațiile de care au nevoie și să le arate cum se pot implica mai bine în procesul educativ al copiilor lor.

Parteneriatul educațional este forma de comunicare, cooperare și colaborare în sprijinul copilului la nivelul procesului educațional. El presupune o unitate de cerințe, opțiuni, decizii și acțiuni educative între factorii educaționali. Parteneriatul educațional se desfășoară permanent și împreună cu actul educațional propriu-zis. El se referă la cerințe ca: proiectarea, decizia, acțiunea și evaluarea în educație să fie realizate în cooperarea și colaborarea dintre instituții, influențe și agenți educaționali.

Parteneriatul educațional se realizează între:

- **instituțiile educației: familia, școală și comunitate;**
- **agenți educaționali: copil, părinți, cadre didactice, specialiști în rezolvarea unor probleme educaționale (psihologi, consilieri psihopedagogi, terapeuți etc.);**
- **membrii ai comunității cu influență asupra creșterii, educării și dezvoltării copilului (medici, factori de decizie, reprezentanții bisericii, ai poliției etc.);**
- **programe de creștere, îngrijire și educare a copilului;**
- **forme de educație în anumite perioade.**

Școala, familia și comunitatea se influențează puternic reciproc.

În momentele diferite ale creșterii, dezvoltării și devenirii ființei umane, fiecare dintre aceste instituții sociale are un rol important. Mai mult, azi, este determinată nevoia unui parteneriat educațional între acestea, în favoarea unei

educații eficiente pentru individ și societate.

În rezolvarea multiplelor probleme de dezvoltare și învățare, instituția școlară dezvoltă o serie de structuri de sprijin în favoarea copilului și a familiei. În același timp, este nevoie de activități de susținere în afara clasei și de activități de sprijin atât a copilului aflat în situații dificile sau de risc, cât și a familiei și a cadrelor didactice.

Structurile de sprijin ale instituției școlare funcționează pe linia cabinetelor de asistență psihopedagogică, de consiliere, de rezolvarea unor probleme specifice (cabinete de logopedie și orientare profesională) și a centrelor de resurse pentru familie sau cadre didactice. Se dezvoltă astfel la acest nivel, programe specifice de sprijin individualizat și de grup pentru copii, părinți și cadre didactice. Cercetările desfășurate arată că atunci când școlile, familiile și comunitățile lucrează împreună ca parteneri, beneficiarii sunt elevii.

Parteneriatele dintre școli, familii și comunități pot să:

- a. ajute profesorii în munca lor;**
- b. perfecționeze abilitățile școlare ale elevilor;**
- c. îmbunătățească programele de studiu și climatul școlar;**
- d. îmbunătățească abilitățile educaționale ale părinților;**
- e. dezvolte abilitățile de lideri ale părinților;**
- f. conecteze familiile cu membrii școlii și ai comunității;**
- g. stimuleze serviciul comunității în folosul școlilor;**
- h. ofere servicii și suport familiilor;**
- i. creeze un mediu mai sigur în școli.**

Motivul principal pentru crearea unor astfel de parteneriate este dorința de a ajuta elevii să aibă succes la școală și mai târziu, în viață. Atunci când părinții, elevii și ceilalți membri ai comunității se consideră unii pe alții parteneri în educație, se creează în jurul elevilor o comunitate de suport care începe să funcționeze și să dea rezultatele scontate de toți cei implicați.

3. ABILITĂȚILE PARENTALE ALE PĂRINȚILOR DIN ROMÂNIA

„Copiii nu sunt singurii care cresc. Și părinții cresc. Tot așa cum noi ne privim copiii să vedem ce fac cu viețile lor, tot așa ne privesc și ei pe noi, să vadă ce facem noi cu ale noastre. Nu le pot spune copiilor mei să ajungă până la stele. Tot ce pot face este ca eu să mă-ntind spre ele”.

Joyce Maynard

În general, părinții au multe cunoștințe despre dezvoltarea, creșterea și îngrijirea copilului, dar nu reușesc să le aplice întotdeauna în practică. Datele puse la dispoziție de cabinetele psihopedagogice evidențiază cunoștințele limitate ale părinților despre rolul lor de a fi primii educatori ai copiilor. Uneori există cunoștințe, abilități și practici adecvate pentru a fi un bun părinte în România contemporană (în special în domeniul sănătății, igienei și nutriției copilului), dar, pe de altă parte, nu sunt gestionate corespunzător aspectele legate de comunicarea cu copilul, climatul familial, jocul, ocuparea instructiv-educativă a timpului liber etc.

De pildă, deși teoretic mulți părinți s-au declarat împotriva abuzului copilului, mulți părinți poartă încă amprenta puternică a „culturii” familiei românești, a obiceiurilor și a practicilor transmise de la generațiile anterioare. Pedepsele fizice sunt utilizate în mod frecvent ca măsuri de disciplinare, abuzul psihic este foarte frecvent, concretizat în ridicarea tonului, țipat, vorbe grele adresate copilului, injurii. Părinții consideră că aceste aspecte nu au nicio legătură cu dragostea pe care o au pentru copilul lor și cu preocupările lor pentru buna stare a acestuia. De asemenea, foarte puțini părinți sunt preocupați cu adevărat de propria instruire în domeniul educației parentale. Există diferențe

specifice între părinții din mediul urban și cel rural, în special în ceea ce privește dezvoltarea și educația timpurie, evidențiate de cunoștințele și practicile de îngrijire, precum și jocul copilului.

Există un interes deosebit al părinților pentru educația copilului, reflectat și în importanța pe care o acordă aceștia studiilor. Majoritatea părinților sunt pentru finalizarea studiilor liceale, (cu preponderență părinții din mediul rural), sau în favoarea studiilor universitare (îndeosebi în mediul urban).

Diferențele între atitudinile și practicile părinților din mediul urban față de cei din mediul rural sunt și ele nuanțate, în funcție de condițiile concrete și de domeniu.

În primul rând, diferențierea ține de condițiile obiective de infrastructură (alimentarea cu apă, modul de încălzire a locuinței, mediul înconjurător etc.) și de aspectele practice ale vieții de zi cu zi. Igiena alimentelor și apei este încă o problemă în mediul rural, deoarece, de multe ori singura sursă de apă este fântâna. Astfel, părinții nu au cum să pună în practică o spălare corectă a legumelor și fructelor, iar mijloacele financiare, în general limitate, nu le permit să ofere de băut copilului apă minerală sau plată. Concluzia este că în mediul rural copiii sunt supuși unui risc de îmbolnăvire mult mai mare. Copilul de la țară muncește de la o vârstă fragedă (cară apă, duce animalele la pășune, ajută la muncile câmpului etc.), iar așteptările părinților referitoare la educația copilului se opresc, în general, la nivelul liceului.

În paralel, oportunitățile copilului de a se cultiva, de a se integra social și de a crește într-un mediu în care dorința de a învăța și de a se instrui se manifestă de timpuriu, sunt mult mai mari; timpul liber al copilului se împarte între sport, vizionări de spectacole, joc pe calculator etc.

Indiferent de mediul în care trăiește copilul, persistă încă modalități și stiluri de viață bazate pe „educația tradițională”, în care copilul este obligat să-și asculte necondiționat părinții, să nu-și exprime propria opinie, să nu facă

alegeri. De asemenea, sunt puternic înrădăcinate modelele de educație vechi, bazate pe impunerea disciplinei prin metode dure, îndeosebi în mediul rural, unde ponderea pedepselor fizice este cu mult mai mare decât în mediul urban. Principala măsură de constrângere folosită de părinți pentru a-l face pe copil să asculte este pedeapsa fizică, aplicată fără explicații anterioare, de multe ori ca rezultat al stării de nervozitate a părintelui și nu din cauza unor greșeli grave făcute de copil.

În majoritatea cazurilor, părinții nu își pun problema dacă pedeapsa aplicată este înțeleasă de copil, ci consideră că „așa va ține minte” și nu va mai greși altădată. Acești părinți nu cunosc alternative și nu au abilitatea de a colabora cu copilul în stabilirea unor reguli clare, astfel încât acesta să conștientizeze că a greșit și să încerce să se controleze în alte contexte asemănătoare.

Metodele traumatizante de abuz fizic sau psihic asupra copilului nu sunt conștientizate de către părinți, aceștia considerându-le atitudini normale în procesul de educare și disciplinare.

În România, mamele sunt cele care se preocupă de educația și disciplinarea copilului în proporție de peste 85%. Activitățile cele mai frecvente în care se implică tații în creșterea copilului sunt: hrănirea, îmbrăcatul și jocul, iar activitățile în care se implică cel mai puțin sunt cele legate de îngrijire a sănătății (vizite la doctor, tratamente, igienă etc.), unde mama deține locul prioritar. Practicile utilizate pentru disciplinarea copilului evidențiază o lipsă de cunoaștere a specificului de dezvoltare a copilului mic, cum ar fi: curiozitatea, dorința de explorare a mediului și investigarea obiectelor din jur. Pe de altă parte, în paralel cu aceste aspecte, în marea lor majoritate părinții folosesc lauda pentru acțiunile pozitive ale copilului, verbal sau prin recompense fizice (mângâiat, îmbrățișat, pupat), iar cadourile sunt „păstrate” pentru ocazii festive (aniversări, sărbători tradiționale etc.).

Respectarea tradițiilor și a practicilor tradiționale de îngrijire și creștere a copilului este puternic înrădăcinată în concepțiile părinților. Tradițiile sunt prezente în familiile copiilor, atât în mediu urban, cât și în cel rural, cu o pondere mai crescută în acesta din urmă, unde spiritul tradiționalist este mai puternic.

Din nefericire, pentru părinții din România (în peste 90% din familii), bătaia rămâne cea mai folosită metodă de a-și disciplina copiii. Două treimi din pedepsele aplicate copiilor sunt fizice, iar comunicarea în relația cu copilul este aproape inexistentă. Românii continuă să-și educe copiii pe sistemul „*dacă nu ascuți, mănânci bătaie*”, iar în lipsa comunicării, copilul ascultă, de frică.

Copiii au nevoie ca părinții să le vorbească deschis despre așteptările lor, despre acțiunile pe care le desfășoară, precum și despre aprecierea comportamentului în diferite situații. În acest fel, copiii vor înțelege mult mai bine regulile de comunicare, comportamentele și atitudinile acceptate și agreate de părinți. Înțelegerea corectă a regulilor de comportament îi face pe copii să devină mai prudenți și mai responsabili; sentimentul de independență apărut dându-le încredere în forțele proprii.

Uneori, dorințele copiilor sunt în contradicție cu așteptările părinților. Ei au nevoie de sfaturi bune, de exemple pozitive, de supraveghere și susținere, nu de amenințări, critici și blamări.

De aceea se impun proiecte ca „Școala părinților”, pentru ca aceștia să învețe în mod constructiv să comunice eficient cu copilul și să participe mai activ la viața lui.